

บทความวิชาการ

เทิดให้พระบารมี สืบสาน รักษา และต่อยอดศาสตร์พระราชาราช เพื่อความผาสุกของปวงชนชาวไทย

โดย น.อ.ฐานวัฒน์ ศุภเลิศสุวรรณ

สถาบันพระมหากษัตริย์นับเป็นสถาบันหลักที่อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน เป็นทั้งศูนย์รวมจิตใจและหลักชัยแห่งความมั่นคงของชาติ ในทุกยุคสมัยที่ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นกลไกสำคัญในการนำพาชาติบ้านเมืองให้รอดพ้นจากภัยคุกคามและก้าวเดินต่อไปได้อย่างมั่นคง^๑ เนื่องในโอกาสมหามงคล ปวงชนชาวไทยต่างน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตาธรรมและพระวิริยะอุตสาหะในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์

เมื่อครั้งเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎร์ตลอดไป”^๒ (หน่วยราชการในพระองค์, ๒๕๖๒) พระราชดำรัสอันทรงคุณค่านี้มิได้เป็นเพียงถ้อยคำแห่งพระราชปณิธาน หากแต่เป็น “ยุทธศาสตร์ชาติ” ที่เป็นรูปธรรม โดยมี “ศาสตร์พระราชาราช” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงวางรากฐานไว้เป็นเข็มทิศนำทาง การ “สืบสาน รักษา และต่อยอด” จึงเป็นการบูรณาการปรัชญาแห่งความพอเพียง รวมไปถึงหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เข้ากับบริบทของยุคสมัยใหม่ เพื่อสร้างเกราะป้องกันและรักษาสมดุลแห่งความผาสุกของปวงชนชาวไทยให้ยั่งยืนสืบไป

การวิเคราะห์แนวทางการทรงงานและผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาราชสู่การปฏิบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงริเริ่มและต่อยอดโครงการสำคัญมากมาย ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เชิงลึกได้ใน ๒ มิติหลัก ได้แก่ มิติความมั่นคงทางสังคมผ่านโครงการจิตอาสาพระราชทาน และมิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานรากผ่านโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ “โคก หนอง นา โมเดล”

๑. โครงการจิตอาสาพระราชทาน: ปรัชญาแห่งการอุทิศตนเพื่อความมั่นคงทางสังคมและเอกภาพของชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดตั้งโครงการจิตอาสาพระราชทาน “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” ซึ่งหากวิเคราะห์ในเชิงปรัชญา โครงการนี้มีใช้เพียงการระดมมวลชนเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพียงชั่วครั้งชั่วคราว แต่เป็นการมุ่งสร้าง “พลเมืองที่สมบูรณ์” ผู้มีระเบียบวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถเสียสละโดยคำนึงถึงผลประโยชน์

^๑ สถาบันพระมหากษัตริย์กับความมั่นคง. (๒๕๖๕). การวิเคราะห์บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในศตวรรษที่ ๒๑. วารสารความมั่นคงศึกษา, ๑๒(๒), ๔๕-๖๐.

^๒ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว. (๒๕๖๒, ๔ พฤษภาคม). พระปฐมบรมราชโองการ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๖๒. หน่วยราชการในพระองค์. <https://www.royaloffice.th/>

ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ปรัชญาเบื้องหลังนี้คือการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อสังคม (Civic Responsibility) อันเป็นการ “สืบสาน” พระราชปณิธานของรัชกาลที่ ๙ ในเรื่องการ “รู้ รัก สามัคคี” และ “ต่อยอด” ให้กลายเป็นกลไกการมีส่วนร่วมของมวลชนระดับชาติ ที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นระบบผ่านโรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน ๙๐๔

ในมิติระหว่างประเทศ ปรัชญาการทำงานของจิตอาสา ๙๐๔ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเกษตรอย่างยั่งยืนนั้น สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) และแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่ประชาคมโลกกำลังให้ความสำคัญ นอกจากนี้ ในมุมมองด้านความมั่นคงศึกษา (Security Studies) ระดับสากล โครงการจิตอาสาพระราชทานยังถือเป็นการสร้างอำนาจอ่อน (Soft Power) ที่ทรงพลังของชาติ การที่ประชาชนทุกหมู่เหล่าร่วมมือกันโดยปราศจากการบังคับ ถือเป็นการสะท้อนภาพลักษณ์และค่านิยมของสังคมไทย ดังที่ได้พระราชทานสัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนต่างประเทศว่าประเทศไทยคือ “ดินแดนแห่งการประนีประนอม” (Land of Compromise) ซึ่งถือเป็นเกราะป้องกันทางจิตวิทยาและสังคมที่สำคัญยิ่ง ท่ามกลางความเปราะบางและสภาวะแบ่งขั้วของโลกยุคปัจจุบัน

สำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทของการพัฒนากำลังพลและยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศ โครงการจิตอาสาพระราชทานถือเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผ่านกรอบ การวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติ (DIMEFIL) ในมิติทางทหาร (Military) และมิติข่าวสารหรือจิตวิทยา (Informational) ทั้งนี้ ในยามสันติ (Peacetime) กองทัพอากาศมิได้มีเพียงบทบาทในการเตรียมพร้อมรบ หากแต่ภารกิจด้านกิจการพลเรือนและการช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติคือสิ่งสำคัญที่จะสร้างความชอบธรรมให้แก่กองทัพ และทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา

ดังนั้น การน้อมนำปรัชญาจิตอาสามาใช้ในการพัฒนานายทหารและกำลังพลของกองทัพอากาศ จึงเป็นการยกระดับ “ผู้นำเชิงยุทธศาสตร์” ให้เป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยขีดความสามารถทางยุทธวิธีควบคู่ไปกับคุณธรรม การที่กำลังพลทหารอากาศออกไปปฏิบัติงานจิตอาสาพร้อมกับประชาชน ถือเป็นการใช้ Soft Power ในรูปแบบของ การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) เพื่อเอาชนะใจประชาชน (Winning Hearts and Minds) ซึ่งจะส่งผลดีอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์พลเรือน-ทหาร (Civil-Military Relations) ความเชื่อมั่นและแรงสนับสนุนจากภาคประชาชนที่หล่อหลอมจากปรัชญาจิตอาสาตนเอง จะกลายเป็นรากฐานที่มั่นคง เมื่อกองทัพอากาศจำเป็นต้องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นการประจำการและขยายผลเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างระบบอากาศยานไร้คนขับ (UAS) หรือการปฏิบัติการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญต่อไป

๒. โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์ “โคก หนอง นา โมเดล”: มิติแห่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานราก ในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงน้อมนำแนวพระราชดำริ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ของรัชกาลที่ ๙ มา “รักษาและต่อยอด” ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมในปัจจุบัน ผ่านการผลักดันโครงการ “โคก

หนองนา โมเดล”^๓ การดำเนินการของพระองค์เน้นย้ำการสร้างต้นแบบการบริหารจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตรอย่างยั่งยืน เปลี่ยนแปลงพื้นที่แห้งแล้งหรือน้ำท่วมขังให้กลายเป็นพื้นที่กสิกรรมที่อุดมสมบูรณ์

การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงมิติเวลาแสดงให้เห็นว่า ในขณะที่มูลนิธิต่างๆ ได้วางรากฐานการทดลองและวิจัยแนวทางแก้ปัญหาในอดีต^๔ ในรัชสมัยปัจจุบัน แนวทางดังกล่าวได้ถูกต่อยอดให้กลายเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนระดับประเทศ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมคือประชาชนในระดับฐานรากมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) มีความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) และสามารถรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจหรือวิกฤตการณ์ทางสาธารณสุขได้ โศก หนอง นา โมเดล จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าศาสตร์พระราชาราชเป็นทฤษฎีที่ก้าวข้ามกาลเวลาและสามารถตอบโจทย์ความท้าทายของโลกยุคปัจจุบันได้จริง

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาสู่ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ในฐานะผู้นำระดับยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศ การศึกษาและน้อมนำแนวพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรและการพัฒนากำลังรบ ถือเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่ง เมื่อพิจารณาผ่านกรอบการวิเคราะห์กำลังอำนาจแห่งชาติ (DIMEFIL) มิติทางทหาร (Military) และมิติทางเศรษฐกิจ (Economic) ล้วนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กองทัพอากาศมิได้มีหน้าที่เพียงการป้องกันภัยทางอากาศ หากแต่ยังมีบทบาทในการพิทักษ์รักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ ดังจะเห็นได้จาก การวางกำลังและพัฒนาขีดความสามารถของฝูงบินอิสระปฏิบัติราชการสนาม ๑๐๖ ซึ่งตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) การปกป้องผลประโยชน์ของชาติในพื้นที่นี้ จำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์ที่เข้าใจถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาประเทศและความมั่นคงทางทหาร

การ “ต่อยอด” ศาสตร์พระราชานับบริบทของกองทัพอากาศยุคใหม่ สามารถกระทำได้ผ่านการพัฒนากำลังทางอากาศ (Modern Air Power) ที่ยึดหลักความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี ท่ามกลางภัยคุกคามรูปแบบใหม่ กองทัพอากาศจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ระบบอากาศยานไร้คนขับและระบบต่อต้าน (UAS/C-UAS) ตลอดจนยุทธวิธีการสงครามอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Warfare) เข้ามาใช้งาน การประยุกต์หลัก “การพึ่งพาตนเอง” หมายถึง การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (R&D) ภายในประเทศ ลดการพึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์จากต่างชาติ ในส่วนที่สามารถผลิตเองได้ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการนำปรัชญาของโครงการจิตอาสาพระราชทานมาใช้ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพลเรือน

---

^๓ กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๔). *คู่มือการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”*. กระทรวงมหาดไทย.

^๔ มูลนิธิชัยพัฒนา. (๒๕๖๖). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการสืบสานพระราชปณิธาน*. วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา. <https://www.chaipat.or.th/>

และทหาร (Civil-Military Relations) เพื่อสร้างฐานมวลชนที่เข้มแข็งสนับสนุนการปฏิบัติการของ กองทัพอากาศ

บทสรุป พระปฐมบรมราชโองการ “สืบสาน รักษา และต่อยอด” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ มิใช่เพียงการสานต่อพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมชนกนาถ หากแต่เป็นการปรับประยุกต์ “ศาสตร์พระราชา” ให้กลายเป็นยุทธศาสตร์ที่มีพลวัต ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ความมั่นคงโลกและสังคมไทย จากโครงการจิตอาสาพระราชทานที่หลอมรวมความสามัคคี ไปจนถึงโคก หนอง นา โมเดล ที่สร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจฐานราก ล้วนเป็นเครื่องประจักษ์ชัดถึงพระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาสามารถ

สำหรับสถาบันทหารและผู้นำยุทธศาสตร์ การถอดบทเรียนและน้อมนำแนวทางเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนกำลังอำนาจแห่งชาติ การบริหารจัดการเทคโนโลยีทางทหาร ยุคใหม่ หรือการปกป้องพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ ถือเป็น การปฏิบัติบูชาและเทิดพระเกียรติที่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมสูงสุด เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของรัฐและความผาสุกของปวงชนชาวไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๖๖). *Thai Ambassadors and Consuls-General visit the 904 Royal Volunteers Training Center*. <https://mfa.go.th/en/content/ambcg231123-2>
- กรมการพัฒนาชุมชน. (๒๕๖๔). *คู่มือการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ "โคก หนอง นา โมเดล"*. กระทรวงมหาดไทย.
- จรัสศักดิ์ ศิริเจริญ. (๒๕๖๖). *การเปลี่ยนแปลงภารกิจของกองทัพอากาศไทยในยามสันติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- จิตอาสาและการทำงานอาสาสมัคร. (๒๕๖๖). *ปรัชญาโครงการจิตอาสาพระราชทานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์* [เอกสารประกอบการสอน]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว. (๒๕๖๒, ๔ พฤษภาคม). *พระปฐมบรมราชโองการ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๖๒*. หน่วยราชการในพระองค์. <https://www.royaloffice.th/>
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (๒๕๖๖). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการสืบสานพระราชปณิธาน*. *วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา*. <https://www.chaipat.or.th/>
- มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (๒๕๖๕). *รายงานผลการดำเนินงานการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ประจำปี ๒๕๖๕*.
- โรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน. (๒๕๖๔). *คู่มือหลักสูตรหลักประจำ จิตอาสา ๙๐๔*. หน่วยราชการในพระองค์.
- สถาบันพระมหากษัตริย์กับความมั่นคง. (๒๕๖๕). *การวิเคราะห์บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในศตวรรษที่ ๒๑*. *วารสารความมั่นคงศึกษา*, ๑๒(๒), ๔๕-๖๐.
- Army University Press. (2008). *Soft power: The means to success in world politics and military civic action*. *Military Review*.